

ročník 23 regionálny mesačník číslo 12 december 2013

Vianoce sú predo dvermi, prežite ich s láskou, šťastím, v dobrom zdraví a v rodinnom kruhu, nezabudnite ani na tých, čo už nie sú medzi nami...

To Vám praje kolektív pracovníkov Novohradského osvetového strediska v Lučenci.

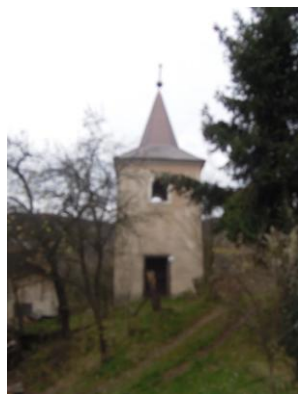
PREDSTAVUJEME MESTÁ A OBCE NOVOHRADU

NOS Lučenec v rámci monitoringu miest a obcí regiónu uvádza cyklus „**Predstavujeme mestá a obce Novohradu**“. Ide o reportáže zamerané na oblasť miestnej kultúry. Pokračujeme obcami: **Píla a Lentvora**.

História: Prvá písomná zmienka pochádza z **13.10. 1456** ako **Fyryz** a bola súčasťou Divínskeho panstva. Maďarské slovo főréz – píla sa vyskytuje už v roku 1211. Pôvodnú osadu založili drevorubači, ktorí používali na pílenie dreva **dvojrúčné píly** tzv. **bruchatky** s oblým ozubením, neskôr aj vodné píly. V obecnom **erbe** je v modrom štíte položená dvojrúčná strieborná píla so zlatými drevenými rúčkami prevýšená zlatým javorovým listom. Názvy obce sa viackrát menili, od roku 1808 to bol slovenský názov Píla, v rokoch 1939-1945 Píla pod Javorom a od roku 1956 sa používa súčasný názov Píla. Zemepánom od r. 1548 bol Žigmund Balassa, neskôr, od r. 1598 patrila Píla Imrichovi Balassovi. Podľa darovacej listiny zo 16.7.1686, cisár daroval hrad Divín s panstvom, teda aj s obcou Píla, grófovi Zichymu. V roku 1742 celú pôvodnú osadu zničila veľká povodeň a tí, ktorí prežili založili novú osadu, ktorá sa postupne rozrástla na dedinu.

Na území obce sa nachádza niekoľko kultúrnych pamiatok a pamätihodností.

Murovaná **zvonica** postavená v roku 1750 je štvorcového pôdorysu, pôvodná zvonica bola drevená. Súčasný **zvon** je z roku 1811 a je evidovaný v Hnuteľných pamiatkach Stredoslovenského kraja, v štátnych zoznamoch B. Bystrica 1970. Pôvodný zvon vyhotovil Benjamín Stephanides, zvonolejár z Lučenca, v roku 1795. Obecná pečať pochádza z r. 1782. Dodnes stoja budovy dvoch škôl. Budovu **evanjelickej školy** z roku 1863 vlastní evanjelická cirkev a.v. Novšia budova bola postavená v roku 1911. Na škole učil Ľudovít Fábry, diplomovaný učiteľ, člen krajinskej učiteľskej penzijnej spoločnosti.

Evanjelická škola

Rím.-kat. škola

Budova **rímskokatolíckej školy** z roku 1938 je vo vlastníctve obce, t.č. ju ponúkajú na predaj. Drevená stavba tejto školy bola postavená v roku 1870 a prestavaná na murovanú bola z milodarov v roku 1895.

Obecná studňa s dreveným prístreškom zapadá do pekného prostredia a taktiež ju možno zaradiť medzi pamätihodnosti.

Starý jednokoľajný **Piliarsky tunel** je dlhý 121 m a bol vybudovaný pri výstavbe Uhorskej severnej železnice v rokoch 1870-1872. Zvláštnosťou tunela je, že nie sú v ňom vybudované bezpečnostné výklenky. Prestal sa používať v druhej polovici 20. storočia,

ale napriek svojmu veku je tunel v dobrom stave.

Pokr. zo str. 1 ...

Prvý vlak prešiel z Lučenca, vedľa Píly, smerom do Zvolena dňa 18.6.1871. V roku 1942 bola v obci zriadená aj železničná stanica.

Najznámejším rodákom z Píly je **Jozef Paučo** (18.1.1914 Píla-18.11.1975 Middletown USA), novinár, spisovateľ a vydavateľ. Narodil sa v osade Gúrovci (zvané tiež Feranche). Používal aj pseudonym J.P. Javorov. Počas Slovenskej republiky pôsobil ako redaktor a šéfredaktor denníkov Slovák a Slovák týždenník. V r. 1945 emigroval do USA, kde pracoval ako redaktor Jednoty. Zakladajúci člen SNR v zahraničí a jej predsedom bol do roku 1958, do r. 1961 generálny tajomník. V USA bol redaktorom a vydavateľom Slovák v Amerike a jeho literárneho almanachu. Od roku 1950 bol tajomníkom Slovenskej ligy v Amerike, od r. 1970 jeden z vedúcich činiteľov tzv. Svetového kongresu Slovákov až do smrti v r.1975. Dňa 5. marca 1994 sa v rodnej Píle uskutočnil slávnostný seminár na počesť 80. výročia jeho narodenia, ktorý organizovala Matica slovenská a Stredisko zahraničných Slovákov.

V povojnovom období mal najväčšiu zásluhu na rozvoji obce **Pavel Móc**, dlhoročný predseda MNV, zároveň bol aj pri zrode futbalu v Píle.

Od roku 1706 pri Píle išla poštová cesta z Lučenca cez Mýtnu až do Zvolena. V období sťahovania obyvateľov z Novohradu na Dolnú zem sa v máji 1786 z Píly do Aradáča vysťahoval evanjelik Ján Oravec s trojčlennou rodinou. Na území bývalej Juhoslávie doteraz pretrvávajú rodové priezviská, ktoré dokazujú, že dolnozemplí Slováci mali pôvod z Novohradského regiónu, napr. Píľan, Míťňan a p.

V roku 1921 z bývalej obecnej knihovne vznikla v Píle miestna ľudová knižnica. Zriadené tu bolo aj kino, roku 1958, pri miestnej osvetovej besede.

Súčasnoscť: Píla patrí do mikroregiónu Javor a starostom obce je **Ing. Milan Dobrocký**.

Obec má 270 obyvateľov a vchádza sa do nej originálne a zaujímavo, tunelom popod železničnú trať. Píla, ak nepočítame Dolnú Bzovú, je vlastne prvá obec na začiatku regiónu Novohradu. K obci patrí aj viacero osád: Hroncovci, Gúrovci, Závodňanovci, Žabica, Šuľanovci, Hulinovci, Bosna a d. Laznícke usadlosti slúžia dnes prevažne ako chaty.

Obecný úrad je samostatná budova, v priestoroch je zriadená obecná knižnica, ktorej vedúcou je Jarmila Hillyayová. K nej bola pristavaná budova kultúrneho domu, priestorová sála má kapacitu cca 100 osôb a patrí k nej aj veľké javisko a balkón.

Obecný úrad

Kultúrny dom

Sála Kultúrneho domu

Pokr. zo str. 2

Starostlivo upravené majú detské ihrisko v miestnom parčíku, kde sa nachádza dokonca aj osvetlená plocha, využívaná celoročne, teda aj v zime ako klzisko.

V strede obce sa nachádza pekná drevená zastávka autobusu.

V posledných rokoch sa obci darilo aj v získavaní prostriedkov z eurofondov, vybudovali miestne komunikácie v dĺžke 400 m, sociálne zariadenia v budove ObÚ a KD z dotácií VÚC. Z Programu Obnovy dediny zo SAŽP vybudovali parčík s detským ihriskom, chodník v cintoríne, ale opravili aj miestne komunikácie do laznických usadlostí.

Obec každoročne organizuje viacero podujatí. Dobré meno si získal Piliansky ples na fašiangy, ďalej sú to oslavy MDŽ, stavenie mája v parčíku, vatra na počesť oslobodenia, váľanie mája, Deň detí, Deň úcty k starším, Mikuláš a rok končia Silvestrom.

Najväčším podujatím sú **Petropavlovské dni**, nakoľko cirkevným patrónom obce je sv. Peter a sv. Pavol. Konajú sa dva dni, vždy v sobotu a nedeľu a sú spojené buď s dňom obce, alebo so stretnutím rodákov. Na obecných akciách vystupujú aj domáci muzikanti: s heligónkou je to muzikantská rodina Sujovcov, ale aj Paľo Dobrocký.

Ešte donedávna zachovával ľudové remeslo Ján Oláh, najmä výrobou prútových košíkov.

Pozornosť si zaslúži skupina mladých ľudí, ochotníkov, ktorí si povedali, že skúsia nacvičiť divadlo. Podarilo sa a 23. 10. 2010 mali úspešnú premiéru divadelnej hry „**Dedinka v údolí**“. O všetko, teda o kulisy či divadelné kostýmy sa postarali! Potom nastala odmlka, ale starosta verí, že divadelníci sa ešte dajú dokopy.

Aj turisti majú svoje pravidelné aktivity, vždy v decembri, na Luciu, sa organizuje tzv. Lucinský pochod s nočným výstupom na vrch Javor. Rok začínajú 1. januára Novoročným výstupom. Nedávno, v dňoch 23. a 24. novembra 2013 sa konalo podujatie pešej turistiky pod názvom „**Na jeseň okolo Jasenia**“ a štart bol na železničnej stanici Píla, v sobotu ráno o 8.45. Pochod začal cez starý tunel, teda mimo značkovanej trasy, hlavným organizátorom bol Športfan.

Oblúbené sú aj dve športové podujatia, a to stolnotenisový turnaj o pohár starostu obce a nohejbalový turnaj pod názvom Memoriál Dušana Sihelského. Tohto roku sa konal 31. augusta a jeho súčasťou bolo aj stretnutie bývalých hráčov TJ Javor Píla, pri príležitosti 50. výročia založenia telovýchovnej jednoty. Spomenúť je potrebné družstvo dobrých kuchárov z Píly, ktorí sa pravidelne zúčastňujú súťaže vo varení gulášu v Haliči a aj takto zviditeľňujú svoju obec.

Na území obce pôsobí Dobrovoľný hasičský zbor, ten pôvodný bol založený v roku 1930, potom poľovnícke združenie Podkriváň - miestna skupina Píla a pozemkové spoločenstvo – Bývalí urbáristi a želiari.

Píla ponúka viacero prírodných zaujímavostí. Nad obcou vo výške 821 m n.m. sa vypína vrch **Javor**. Vedie k nemu značková turistická trasa, žltá značka začína zo železničnej stanice Píla, prechádza obcou a pri chate pod Javorom sa napája na modrú.

V katastri obce pramení Píľňanský potok, ľudove zvaný „**Pilňanka**“, vlieva sa

do Krivánskeho potoka, ktorého časť je od r. 1999 vyhlásená za prírodnú pamiatku.

Po jeho brehoch rastie vzácna chránená rastlina **Perovník pštrosí** (*Matteuccia struthiopteris*).

Aj viac ako storočná vrba, majestátna stojaca v strede obce, púta pozornosť návštevníkov.

Publikácie o obci doteraz neboli vydané, ale rukopis pod názvom „**Píla (monografie obce)**“, spracoval PhDr. Jozef Drenko a vydanie publikácie bolo plánované v roku 2006 pri príležitosti 550. výročia prvej písomnej zmienky. Žiaľ z finančných dôvodov sa to nepodarilo. Informácie o dianí v obci sú uverejňované na obecnej webstránke – www.pila.ocu.sk. Dobrou správou pre rozvoj obce je neustále narastajúci počet mladých ľudí, čo priamo vplýva na zariadenie mladých rodín, ktoré neodchádzajú, ale zostávajú v Píle, dokazuje to aj mnoho poopravovaných rodinných domov. Viaceré obce v Novohrade majú svoje prezývky, Píla bola známa pestovaním tekvic, preto ich vraj volali „**tekvičiari**“.

Píla má však aj iné prednosti. Je jedinou obcou v Novohrade, v ktorej katastri sa nachádza **Amazonka**, nejde o bojovnú ženu, ale o erotický klub. Spomínam ho preto, lebo podľa slov starostu obce, jeho prevádzkovatelia dobre spolupracujú s obcou a pomáhajú aj pri niektorých aktivitách. V neposlednom rade je to aj dobrý tip na „masáž“ pre unavených turistov vracajúcich sa z vrchu Javor... Ale to už necháme na nich.

Zdroj: www.pila.ocu.sk,
rukopis monografie obce
od PhDr. Jozefa Drenka

História: Prvá písomná zmienka o obci je z roku **1446** ako **Kozmalehotha**, listina je uložená v Krajinskom archíve v Budapešti. Lentvoru založili šoltýsi. Od roku 1447 sa osada spomína ako Linterlehothaya a Kozmahaza. Pôvodne to boli dve osady, z ktorých jedna patrila divínskemu a druhá fiľakovskému panstvu. Podľa legendy, osada Kozma dostala názov od Sv. Kozmu (lekára, ktorému stáli hlavu v r. 303 a patrónov sviatok je 27. septembra).

V roku 1598 bol zemepánom časti Lentvory Žigmund Forgách z haličského panstva. Podľa súpisu z 10.5.1624 obec patrila panstvu Divín a Modrý Kameň. V Lentvore východnú stranu od potoka tvorilo panstvo Zichyovcov a západnú stranu panstvo Balassovcov.

Na území obce sa nachádzajú tieto pamiatky a pamätihodnosti:

Kostol evanjelický klasicistický z roku 1811, začali ho stavať 26.5.1810, za pôsobenia ev. farára Juraja Benedictyho.

Lipa – pamätný strom, vysadená pri stavbe kostola r. 1810, čiže má viac ako 200 rokov.

Pamätihodnosťou je budova cirkevnej ev. školy, vlastní ju ev. cirkev a.v. Bola postavená v roku 1933. Najdlhšie bol učiteľom **Ján Hargaš**, od šk. r. 1945-47 až do roku 1981. Učiteľ začal v Lentvore už v šk. roku 1941-42. Zároveň bol kantorom, riaditeľom a stal sa osvetovým pracovníkom obce. Ako vedúci knižnice, od r. 1958, pravidelne premietal aj filmy a nacvičoval divadelné hry.

Kronikárom Lentvory bol od r. 1951 **Ján Fanči-Macho**, ľudový básnik pochádzajúci z Lešti, teraz 94 ročný žije u syna v Lovinobani. Ako včelár bol aj včelárskym dôverníkom, funkcionárom cirkevného zboru a v roku 1990 bol zvolený aj za poslancu obecného zastupiteľstva. Je pravdepodobne aj jedným z najstarších matičiarov – zakladateľov MO Matice slovenskej na Slovensku. Táto jeho báseň bola 15.8.1947 uverejnená v Roľníckych novinách:

Lentvora

*V uzučkej dolinke tu medzi vrchami v skalnatom chotári,
tak akoby skrytá je malá dedinka Lentvora – nazvaná.*

*Vrch Lysec, sťa maják, nad ňou sa vypína a na ňu pozerá,
od vetrov ju chráni – si malá no milá.*

Neboj sa, i pre teba svitne krásny deň.

*Prichodí tá doba, že slnko zasvieti a ty sa zobudíš
a začneš ináč žiť, o tom viem.*

*So svetlom spojiš sa, doba ťa premení v iný jas,
ľud tvoj pracovitý prestane v starom žiť v krátky čas.*

Takto Lysec šepce maličkej dedinke, čo dnes drieme tichý sen.

V budúcnosti o dnešnom živote budú len spomienky, o tom viem.

V Lentvore bol učiteľom **Ján Rotarides**, ktorý po r. 1848 prišiel o svoje učiteľské miesto v Príbelciach. Ťažké väzenie na ňom zanechalo stopy. Janko Kráľ napísal v Slovenských novinách o svojom nešťastnom priateľovi: „mučedníkovi nassem národním Jánovi Rotaridesovi, ktorý sa túla bez pomoci...“ Rotarides napokon dostal miesto učiteľa v novohradskej dedinke Lentvora, kde v ľudnom vrchárskom prostredí sa zotavoval a učil na škole v r. 1850-1856. Venoval sa aj zbieraniu slovenských ľudových piesní a literatúry.

Ukážka ľudovej piesne (rkp. zbierka mala pôvodne 104 piesní, zachované sú piesne len od č. 49 po 86).

Vrchárska

Nebojme sa, chlapci, nebojme sa hladu;

žitko sa zelenie vyššie Belehradu.

Nebojme sa. Chlapci, nebojme sa psoty;

vykašme rukávy, hajde do roboty.

Nebojme sa, chlapci, veď sme rovní radom;

len lenivý môže zahynúťi hladom.

(„Vrchárskou“ volajú v Novohrade každú pieseň, ktorá je domovom v novohradských vrchoch)

Lentvoru zviditeľnila aj **Božena Slančíková Timrava**, najmä básňou Bacúr, čiže učiteľ Jozef Čipkay, ktorý začas pôsobil v Lentvore a Timrava bola do neho zaľúbená. Názov obce spisovateľka trochu pozmenila na Lentovu či Tvoru. Lentvoru spomína aj **Ján Jančovič** vo svojej knihe „Z novohradských vrchov a dolín“. Zaujala ho najmä pesnička **Keď som išou cez lentvorski cinterín**, ktorá bola uverejnená v zbierke pod názvom „Jazikomuzikálne prekrási sarvaškejske slovenčine“.

Pokr. str. 5

Pokr. zo str.4 Vydala ju v roku 2003 Slovenská samospráva v Sarvaši a autorom je Michal Blaško, ktorý túto pieseň počul od svojho otca Michala Blaška (nar.1898) v roku 1963. Málo úrodný vrchársky chotár Lentvory zapríčinil hromadné sťahovanie až na Dolnú zem. Najviditeľnejšie stopy po Lentvorčanoch sú v srbskom Banáte. V Kovačici sú to potomkovia s priezviskom *Bartoš, Králik, Melich* a v Aradáči: *Abelovský, Ambroš, Hrubík* ... Pod priezviskom *Lentvorský* ich nájdeme napríklad v Sarvaši, kde sa dodnes, takmer po 300 rokoch spieva spomínaná pesnička.

Aj **Daniel Maróthy**, evanjelický farár v Ľuboreči od r. 1855, kázal každú tretiu nedeľu v dcérocirkvi v Lentvore. O Lysci nad Lentvorou napísal:

*„Lysec môj, Vrsáč môj, ty šedivá skala!
v tom tvojom úbočí kolíska mi stála,
na Teba mať sladká zrak môj upierala,
keď ma k svojej vernej hrudi pritískala.
V tom Tvojom úbočí dva kopčeky stoja
Pod jedným spí otec, pod druhým mať moja,
a popri nich ešte maličká prázdnota
čaká na ostatky najmladšieho syna!“*

Na mapách sa aj dnes uvádza Lentvorský mlyn, je na trase červenej značky, ale dnes je to už len zrúcanina – zostali len múry. Mlyn si v roku 1925 odkúpili občania obce od grófa a opravili ho, poháňaný bol vodou aj parným strojom. Z prevádzky bol vyradený v r. 1960.

V 18. storočí bol v Lentvore okrem mlyna aj obecný pivovar a krčma. V roku 1932 bolo v obci založené Potravné družstvo. Od roku 1925-1926 sa začala viesť aj školská kronika. Správy v obci sa vybubnovávali hlásnikom, zachovaný bol donedávna bubon s nápisom „Schunva Vencel Josep Budapest“. V roku 1958 bola ukončená stavba kultúrneho domu, bubon sa uložil do skladu a zaviedol sa rozhlas. Začali sa premietat prvé filmy.

Dňa 27. mája 1959 navštívili obec pracovníci Československého rozhlasu a 19.12.1959 aj pracovníci Zpravodajského filmu v Bratislave, ktorí pripravili zvukový i obrazový záznam z obce Lentvora.

K najrozšírenejším zvykom patrili v obci veľkonočné a vianočné obrady a májové oslavy. Na Veľkonočný pondelok chodili chlapi polievať dievčence vodou. Na Turíce stavali mládenci pred domami slobodných dievčat „májovky“. Na Vianoce gazdiná nesmela vstať od stola, lebo by jej na budúci rok sliepky neniesli. Pri štedrovečernej večeri dávali pod stôl sekeru, obilie a reťaz, aby bol budúci rok úrodný. Proti strigám bol jedinou ochranou cesnak.

Ako strava sa používalo všetko, čo sa v drsných podmienkach dopestovalo – zemiaky, bôb, kapusta a mliečne výrobky.

Chlieb sa piekol v murovaných peciach. Pilo sa pivo, keďže mali obecný pivovar a pálenka (špiritus s vodou). Pálila sa rožovka, slivovica a borovička, hruškovica, čerešňovica. Svadba trvala i tri dni, vtedy sa piekli aj koláče s medom, ktorý dodávali tunajší včelári. Svadby bývali v pondelok, utorok i stredu.

Súčasnoscť: Obec patrí do mikroregiónu Novohradské podzámkie. Starostom Lentvory s 98 občanmi je **Dušan Sudár**.

K obci patria miestne časti – Mlyn, Pod Rakytím a Tisova. Obecný úrad sídli v budove kultúrneho domu, v ktorom je malá sála s javiskom, v týchto priestoroch je umiestnená obecná knižnica.

Budova bola sčasti zrekonštruovaná - nová strecha a dlažba v kancelárii úradu, zostáva ešte vymeniť drevenú podlahu v sále a vymaľovať ju z vonkajšej strany, ale finančné možnosti obce nepostačujú. Nedostatok prostriedkov sa odzrkadľuje aj na aktivitách, z podujatí obec organizuje iba Deň detí. Na území obce pôsobí iba jedna organizácia, a to Urbariát Lentvora. Nádherná príroda v okolí všetko vynahrádza. Návštevníkov láka najmä vrch **Lysec** (716 m n.m.), hradisko, či zvyšky opevnenia a mohutný val sú ešte aj dnes dobre zreteľné. Studňa na vrchole bola zakrytá kamennou platňou. Peší turisti sa k nemu dostanú po modrej značke z obce, priamo pred obecným úradom ich na dĺžku trasy upozorní turistická smerová tabuľa.

Po výstupe je v schránke uložená vrcholová kniha. Podľa slov starostu tam boli v minulosti robené viaceré vrty a bola tam baňa. Spomínajú sa minerálne pramene tzv. Lentvora-Močidlá. Publikáciu pod názvom „**Lentvora 1446-1996**“, vydal Obecný úrad Lentvora v r. 1996, pri príležitosti 550. výročia prvej písomnej zmienky, autorom je PhDr. Jozef Drenko.

Zdroj: PhDr. Drenko Jozef: Lentvora 1446-1996

Ľudia – roky – udalosti

Jej životným poslaním bola výchova mladej generácie.

Stredoškolská učiteľka **Jolana**

Benedikti, prom. fil. sa narodila 26.

12. 1913 v obci Gecelovce (dnes Kocelovce) v okrese Rožňava. Základné vzdelanie získala v r. 1919-23 na škole u svojho otca Andreja Benediktiho v Prahe pri Lučenci. V r. 1923-31 navštevovala gymnázium v Lučenci, v r. 1931-33 Vyššiu školu sociálnej starostlivosti v Prahe (ČR). V r. 1935-36 absolvovala abiturientsky kurz v Prešove. V r. 1946-49 študovala na PgF UK v Bratislave a v r. 1951-55 na FF UK v Bratislave. V r. 1933-45 pracovala ako odborná učiteľka v Batizovciach, Mokrej Lúke a Tomášovciach. V r. 1945-48 pôsobila ako stredoškolská učiteľka na gymnáziu v Lučenci a v r. 1948-51 na Meštianskej škole v Lučenci. V r. 1951-60 vyučovala slovenský jazyk a ruský jazyk na SPŠ stavebnej v Lučenci a v r. 1960-83 na Strednej zdravotníckej škole v Lučenci. Od r. 1983 žila na dôchodku u svojho syna MUDr. Juraja Benediktyho v Lučenci, ktorému touto cestou ďakujem za ochotu i pomoc pri príprave tohto článku. Článok vychádza pri príležitosti stých narodenín našej jubilantky. Jolana Benedikti zomrela 29. 9. 1997 v Lučenci a tu je i pochovaná.

Juraj, aké sú tvoje spomienky na mamičku a jej rodinu?

Mamičkini rodičia pochádzali z Gemera. Otec Andrej Benedikti (1888-1962), absolvent slávneho prešovského Učiteľského ústavu, pôsobil od r. 1908 ako evanjelický učiteľ a kantor v Novohrade, posledných 30 rokov ako riaditeľ školy v Lovinobani. Matka Jolana mala skončenú Obchodnú akadémiu. Brat Andrej (1917-2001) bol mostným inžinierom, ktorý staval niekdajší najväčší most v Československu – pražský Nuselský most. S manželom Jurajom Delim (1921-1979) prežili spolu 28 rokov života a vychovali syna Juraja (*1953), očnému lekára. Jej mamička počas prvej svetovej vojny vyučovala namiesto manžela v ľudovej škole v Prahe pri Lučenci. Po vzniku ČSR chcela odísť do Maďarska, no jej manžel s tým nesúhlasil a tak jej spálil všetky vysvedčenia, na ktoré bola taká pyšná. Tak sa jej to dotklo, že počas celého ďalšieho života mu až do jeho smrti „onikala“.

Pristavme sa teraz na chvíľu pri jej štúdiách ...

Keď sa jej rodičia spýtali, či chce veno alebo študovať, vybrala si štúdium. Mamička často spomínala na roky štúdia strávené v 30-tych rokoch v Prahe. Aktívne sa zúčastňovala na spoločenskom živote nastávajúcej mladej slovenskej inteligencie. V Prahe študoval aj jej gymnaziálny spolužiak Martin Hano – neskôr známy lučenský urológ. Zažila tu aj roky veľkej hospodárskej krízy – po celý život bola potom ľavicovo orientovaná. V Prahe účinkovala v slovenskom spolku Detvan, kde predtým pôsobil aj M. R. Štefánik.

V Lučenci pedagogicky pôsobila na viacerých stredných školách ...

S úctou spomínala na prvé povojnové roky strávené na gymnáziu v Lučenci – na prísneho riaditeľa Mirka Trnovského, kolegov Jána Urdu, Karola Kalamára, Michala Petiana ... Často sa stretávala so svojimi bývalými žiakmi. So svojou najmilšou triedou z gymnázia sa pravidelne stretávala až do konca svojho života – naposledy pri ich 50-ročnom maturitnom stretnutí v r. 1997, tri mesiace pred svojím skonom. V jej triede vyrástli také osobnosti, ako La-

dislav Barkáč, Ladislav Frank, Július Hilger, Peter Hrnčiar, Tibor Pastierovič, Pavol Pohánka, Juraj Šolc, Viliam Mézeš. Prof. MUDr. Viliama Mézeša, DrSc., prvého dekana Lekárskej fakulty v Martine si neobyčajne vážila i pre jeho pomoc svojmu synovi v rokoch „normalizácie“. Už jeho otec, učiteľ Július Mézeš účinkoval v tomto kraji v 20-tych rokoch minulého storočia spolu s jej otcom, v rôznych ochotníckych spolkoch. Z absolventov SPŠ stavebnej často spomínala na Ľubomíra Mišúta, neskoršieho zástupcu riaditeľa tejto školy.

Jej osobnostný prínos pre Novohrad?

Za svoje najväčšie životné poslanie považovala výchovu mladej generácie, snažila sa nasmerovať svojich študentov do života tak, aby boli platnými členmi našej spoločnosti. V rámci mimoškolských aktivít pracovala v rôznych spoločenských organizáciách, účinkovala v divadelnom ochotníckom súbore Timrava, bola činná v Červenom kríži, vo Zväze žien ... Počas SNP spoluzačala povstaleckú nemocnicu v Lovinobani a so zranenými išla až po Zvolen. Za svoju pedagogickú činnosť získala titul „Vzorný učiteľ“.

PhDr. František Mihály

Blahoželáme!

Významné životné jubileum oslávi 11. decembra **PhDr. František Mihály**, učiteľ hudby, publicista, kulturológ a stály dopisovateľ nášho regionálneho kultúrneho spravodajcu.

Pripomíname si:

Mária Hajková

Autorka kuchárskych kníh Mária Hajková, rod. Mócová sa narodila 14. 12. 1923 v Mýtnej, okres Lučenec. V r. 1929-34 absolvovala ľudovú školu v rodisku, v r. 1934-38 meštiansku školu v Lučenci. Od r. 1943 temer až do svojej smrti pôsobila ako autorka kuchárskych kníh v slobodnom povolání v Bratislave. Zomrela 7. 5. 2007 v Bratislave, pochovaná je na cintoríne v rodnej Mýtnej.

Mária Hajková vydala nasledovné publikácie: Múčniky (1956 + ďalších 25 vydaní v rôznych jazykoch), Chcete si pochutnať? (1984), Čo zo zemiakov? (1984), Polievky (1989), Jedlá zo sóje, z iných strukovín a obilnín (1991), Nová úsporná kuchárka (1991), Nepečené múčniky (1993), Dobrá kuchárka Márie Hajkovej (1995) a mnoho ďalších.

Jej syn Prof. PhDr. Dalimír Hajko, DrSc. (*1944) je filozofom, kulturológom a pôsobí na Katedre kulturológie a na Katedre všeobecnej a aplikovanej etiky FF UKF v Nitre.

Imrich Eliáš

Slovakista, stredoškolský i vysokoškolský učiteľ **PhDr. Imrich Eliáš** (umeleckým menom I. E. Dolinský) sa narodil 18. 12. 1913 v Starej Haliči, okres Lučenec. V r. 1920-24 navštevoval ľudovú školu v rodisku, v r. 1924-32 reformné reálne gymnázium v Lučenci, na ktorom maturoval v triede prof. Jozefa Janka. V r. 1933-37 študoval slovenský

a nemecký jazyk na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, v r. 1948 získal titul PhDr.

V r. 1937-43 bol stredoškolským učiteľom na gymnáziách v Lučenci, Zlatých Moravciach, Martine, Kežmarku a v Bratislave. V r. 1943-44 pôsobil ako kultúrny pracovník na slovenskom veľvyslanectve v Berlíne, v r. 1944-45 ako referent na Ministerstve školstva v Bratislave. V r. 1945-55 pracoval ako stredoškolský učiteľ na gymnáziách v Bratislave, Bardejove a Žiline. V r. 1955-68 bol vedúcim informačného strediska Geologického prieskumu v Žiline a v r. 1969-78 vysokoškolským učiteľom na Vysokej škole dopravy a spojov v Žiline. Od r. 1979 žil na dôchodku v Bratislave.

Vo svojej odbornej činnosti sa venoval výskumu a vyučovaniu slovenského a nemeckého jazyka, slovanskej kultúre a histórii, ako aj publikačnej činnosti. Prispieval do časopisov: Slovenská reč, Slovák, Zborník profesorov Slovákov a i.

PhDr. Imrich Eliáš zomrel 6. 5. 2001 v Bratislave, pochovaný je v urnovom háji bratislavského krematória (sekcia č. 1, chodník č. 3).

PhDr. František Mihály

Stalo sa v regióne: Literárny Lučenec

Slávnostné vyhodnotenie VII. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže vo vlastnej tvorbe sa uskutočnilo **20.11.2013** v obradnej sále MsÚ v Lučenci. Otvorila ho riaditeľka Novohradskej knižnice v Lučenci, **PhDr. Mgr. Dáša Filčíková**. Odborná porota hodnotila 255 súťažiacich prác a pracovala v zložení, predsedníčka - PaedDr. Elena Melicherová, členky - Mgr. Eva Štefancová a Klára Volentová. Ocenených bolo 23 autorov a celkom bolo prihlásených 105 súťažiacich. Osobitne boli udelené tri ceny: Cenu primátorky Lučenca získala **Frederika Takáčová** z Lučenca, Cenu Domu Matice slovenskej v Lučenci získala **Eva Očkayová** z Martina a Cenu riaditeľky Novohradskej knižnice si odniesla **Emília Filipová** z Dudiniec. V rámci súťaže bol vydaný **zborník ocenených prác** (uverejnený je na stránke www.nklc.sk).

Medzi ocenenými bol aj člen literárneho klubu VLAS pri Novohradskom osvetovom stredisku, **Daniel Szoó**, ktorý získal 3. miesto za poéziu v II. vekovej kategórii.

Divadelná jeseň

Novembrová jeseň nehrala farbami a skôr leto pripomínala, zato tá divadelná jeseň išla ako po masle, lebo divadelníkom to hralo všetkými farbami. Odohralo sa množstvo predstavení, od školských až po večerné, viaceré boli vypredané a to nielen Lučenci, ale aj v celom regióne Novohradu. *Podrobné informácie budú v prvom budúcoročnom čísle.*

O zlatú gul'ôčku

Výberové kolá súťaže v ľudovom speve sa uskutočnili v dňoch 21. a 22. novembra 2013 v sále Centra voľného času Magnet v Lučenci. Do súťaže sa prihlásilo 52 žiakov ZŠ z okresov Lučenec a Poltár. Porota pracovala v zložení: Katarína Ďaloková, Juraj Matiaš, Stanislava Zvarová. Na regionálnu súťažnú prehliadku postúpili: V I. kategórii: Adrian Rendek, Mike Hric, Bianka Molnárová, Anna Pastierovičová, Kristína Sujová, Igor Tazberík. V II. kategórii: Kristína Vrbiniaková, Soňa Šinášová, Soňa Ňuňuková, Nina Sláviková, Michal Michalík, Veronika Franeková, Viktória Vargová.

Napísali nám:

**Až zo zahraničia (podľa legislatívy) ...
v rámci Divadelnej jesene**

Tak náš červenokostelecký soubor byl založen r. 1896, ale záznam o prvním představení je z r. 1809. Náš kraj je bohatý na kulturní klasiky. V Červ. Kostelci je muzeum v domku, kde bydlela Božena Němcová a do Ratibořic, dějiště její Babičky, to je přes kopec. Přes další kopec je Hronov, kde se narodil Alois Jirásek a přes jiný kopec jsou zas Malé Svatoňovice, kde bydleli Josef a Karel Čapkové. Ještě že těch kopců máme kolem tolik. V samotném Kostelci se pak narodil známý herec Martin Růžek a současný pražský herec Jiří Klem. Ze Rtyně v P. pak pochází současná česká muzikálová hvězda Kamila Nývltová. Čestným členem našeho spolku je i známý český herec Stanislav Zindulka, který nás občas navštěvuje. V 60-tých letech si u nás v Hrádkách s čertem zahrál i Josef Bek. Do nedávna jsme byli DS při divadle J.K.Tyla, pak byl zvolen název – Na tahu – což nepovažuji za šťastné, protože soubor tohoto jména už v Čechách existuje. Soubor má 80-90 členů, ale herecky aktivních je asi polovina. V současné době máme 4 činné režiséry, kteří se v realizaci divadel střídají. Proto jsem vytvořil NUDU Rtyně v P. abych mohl divadlem oslavit kulaté narozeniny své, Nadi a Irenky. Všichni, kteří účinkují v Kuchařce a generálovi pocházejí nebo žijí ve Rtyni. Je to všechno propojené, Rtyně je od nás opět přes kopec, já jsem se tam narodil, kostelecké ředitelky kultury i knihovny jsou ze Rtyně a rtyňský starosta zas z Č. Kostelce. NUDU budu využívat i dál, mám ještě asi 10 dobrých divadelních nápadů a tak jsem se rozhodl dávat alespoň 1 divadlo ročně. Je mi 60 a čas utíká. Letos jsem to trochu zanedbal, protože jsem pracoval na knížce, co mi má v prosinci vyjít, ale od ledna budu dělat na 3 krátkých

pohádkách pro pohádkový les Autokempu Brodský. Také chci dát dohromady jedno malé kočovné divadlo s vinařskou pohádkou pro dospělé, O Frankovce. Za rok v prosinci bych pak měl mít premiéru velkého divadla – VZDUCHOPLAVKY aneb Tajemství polární záře. Bude to samozřejmě mé autorské divadlo, protože jsem se rozhodl, že nic jiného už dávat nebudu. Ještě to nemám napsané, ale v hlavě už to mám a zimy jsou u nás dlouhé, takže jak napadne sníh, vrhnu se na to.

Výjezdem do Filakova jsme byli všichni nadšení. Odjížděli jsme trochu s obavami, nikdo z nás tam dosud nebyl, jen na internetu jsme se dočetli, že většina obyvatel mluví Maďarsky, a tak jsme se báli, jestli budou diváci našim vtipkům rozumět a jestli vůbec nějakí přijdou. No, jsem rád, že jsme se báli zbytečně. Diváci byli skvělí, zrovna tak jako členové ochotnických souborů z Filakova a okolí, se kterými jsme debatovali po představení. Ten krásný areál umístěný pod hradem vám pak můžeme jen tiše závidět. Zvláště ty malé venkovní scény, s tou kulisou hradu za zády jsou prostě dokonalé a jednou bych si tam rád nějaké malé divadlo zahrál. Jen se nám zdálo, že k tomu všemu příliš těsně doléhají ty polorozpadlé chatrče, ale s tím je problém i u nás.

Bylo u vás fajn a už týden vás chválím kudy chodím. Hlavně jistou sympatickou, šarmantní a výřečnou dámou jménem Milada Bolyošová, neúnavnou organizátorku celé akce, jak uvádím do našeho tisku. Vždycky a všude je potřeba činný člověk, který je motorem podobných akcí.

Vlastik Klepáček

Letokruhy piesňou k úcte starším...

Ej láska, láska, jak si nestála..... slovami úvodnej piesne začal dňa **17.októbra 2013** v Dome kultúry v Poltári svoj kultúrny program **ženský spevácky zbor Letokruhy** pre všetkých, ktorí si prišli v mesiaci Úcty k starším pozrieť a vypočuť program, ktorý pre nich pripravilo mesto Poltár.

Koncertné vystúpenie malo svojim obsahom široký záber – spievali sa piesne ľudové ako *Šípová ružička*, *Milá moja*, *A dze ty bula* v trojhlasnej úprave, či známe evergreeny *Každý jednou veľkou lásku potká*, *Rodný kraj*, *Zvony*, *Vy krásne Tatry malebné*. Záverečnú pieseň *Zahučali hory* si okrem speváckeho zboru spievali určite mnohí prítomní v hľadisku.

Spevácky zbor Letokruhy pokračoval so svojim speváckym programom – Úcty k starším a ocenenia jubilantov v nedeľu **20. októbra 2013** v Dome kultúry v Hrnčiarskej Vsi, kde sa konal k danej príležitosti koncert. Každoročne zbor obohacuje svoj repertoár o nové skladby, ktoré členky zboru s láskou nacvičujú. A tak zazneli i nové skladby ako *Butterfly*, či iné známe ľudové piesne, ktoré si s nami zaspievalo i naše obecenstvo ako: *Nepi Jano, nepi vođu, či Tancuj, tancuj...*

Po koncerte nás čakalo slávnostné posedenie, koláče a príjemná atmosféra, či neformálne rozhovory medzi členkami zboru, ale aj našimi známymi a priateľmi. V tomto kruhu sme si spolu spievali ľudové piesne a spomínali...

Umenie má zmysel jedine vtedy, ak je sprostredkované interpretmi na verejnosti a má svoje publikum. Vďaka všetkým, ktorí si našli čas a započúvali sa do krásnych melódii umocnených textami, slovami lásky.

Zbor koncertoval pod vedením dirigentky zboru - Mgr. Ľuboslava Slobodníková a korepetitorky - Mgr. Dagmar Vývleková DiSart, Edity Klembasovej ako organizačnej vedúcej, ktorá pripravuje emotívne sprievodné slová a básne k daným podujatiam. Už teraz zbor s láskou nacvičuje a pripravuje verejné vystúpenia pre hudby milujúcich poslucháčov k Vianociam 2013.

Mgr. Dagmar Vývleková DiS art.

Portréty 2013

– koncertný cyklus New musicforkids&teens

Žiaci a učitelia hudobného odboru ZUŠ v Poltári sa už druhý krát zapojili do celoslovenského projektu Portréty, ktorého cieľom je propagácia, interpretácia hudby skladateľov 20. a 21. storočia. Súčasne je to i veľká výzva pre skladateľov, aby komponovali hudbu pre deti a mládež. Obohatením tohto ročníka bolo, že organizátor New musicforkids&teens zapojil skladateľov z viac ako 45 krajín. Jednotlivé ZUŠky si vybrali z databázy krajiny, ktorých hudbu chceli prezentovať na svojich koncertoch. Samozrejme vyberal sa repertoár podľa nástrojových možností jednotlivých ZUŠ v sólovej, komornej

i súborovej hry. ZUŠ Poltár prezentovala hudbu skladateľov Lotyšska a Belgicka, dramaturgia koncertu bola zostavená i zo skladieb slovenských autorov ako J. Hatrík, M. Novák, S. Hvozdič, S. Košnár, L. Kuruc, V. Kubička, I. Kopáček, T. Frešo, F. Király. Zaujímavosťou bolo, že harmónia, nové neobvyklé výrazové prostriedky hudby (spev vtákov, poklepy na telo nástroja...), dynamika a celková agogika zaujala deti, ktoré interpretovali svoje skladby. Jednotlivé čísla programu boli moderované, poslucháči sa tak zoznámili so životom i dielom autorov 20. a 21. storočia. Obohatením koncertu bola obrazová video-produkcia, koncert sa natáčal na DVD záznam, ktorý bude zverejnený na www.zuspt.eu.

Vyvrcholením celého podujatia tohto koncertného cyklu bol slávnostný koncert v Dome umenia v Košiciach dňa **4. 11. 2013**, na ktorom sa zúčastnili poprední predstavitelia hudobného a kultúrneho života Slovenskej Republiky, samotný garant festivalu **Mgr. art. Ivan Schiller** Art. D. a umelci európskych krajín, ktorí pripravovali ďalšie koncerty vážnej hudby tohto festivalu. Portréty sú súčasťou celosvetového festivalu ISCM World New MusicDays 2013 a festival s 90 – ročnou históriou, ktorý sa prvý krát uskutočnil na Slovensku v európskom meste kultúry v Košiciach.

Na tomto koncerte sa do užšieho výberu dostali i žiaci zo ZUŠ Poltár trio priečných flaut – **Deniska Garajová, Radka Gombalová a Danielka Švantnerová**, ktoré interpretovali skladbu Ľukova Kováčika *Zmrzlinový pohár – Citrónová, Jahodová, Punčová*.

I keď počas štúdia na ZUŠ žiaci interpretovali skladby všetkých slohových období od renesancie až po súčasnosť, moderná hudba 20. a 21. storočia, či populárna, jazz, rock... je už súčasťou ich záujmu i motiváciou o štúdium a prezentujú túto hudbu v sólovej hre, tanečných kapelách, komornej hre... na rôznych kultúrnych a koncertných produkciách.

Mgr. Ľuboslava Slobodníková, riaditeľka ZUŠ Poltár

Žiaci CZŠ sv. J. Bosca v Lučenci opäť úspešní

Reprezentovali svoju školu vo výtvarnej súťaži Slovensko – krajina v srdci Európy. Vyhlasovateľom súťaže bolo Ministerstvo školstva SR, organizátor Stredná umelecká škola scénického výtvarníctva Bratislava a záštitu nad súťažou prevzal minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák. V roku vzácneho historického jubilea v živote nášho národa bola súťaž motivovaná 1150. výročím príchodu Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy. V rámci 5. ročníka celoslovenskej výtvarnej súťaže žiaci CZŠ sv. J. Bosca v Lučenci, **Zuzana Bencziková, Janka Pocklanová, ...**

Pokr. na str. 10

Pokr. zo str.9 ... Ema Urbančoková a Matúš Sabó získali zvláštnu cenu poroty za kolekciu výtvarných prác v kategórii kresba, maľba. Vybraní zástupcovia spolu s učiteľkou výtvarnej výchovy V. Telekovou sa zúčastnili **18. novembra 2013** v Bratislave slávnostnej vernisáže a prehliadky žiakov základných, základných umeleckých a stredných škôl, ktorá bola v reprezentačnom priestore Dvorany ministerstva kultúry SR. Na oceňovanie víťazov boli pozvaní oficiálni hostia: veľvyslanci krajín, ktorých sa žiaci súťaže zúčastnili, zástupcovia MŠVVaŠ SR, zástupcovia Bratislavského samosprávneho kraja a ďalší významní hostia. Odborná porota pod vedením výtvarného umelca Ondreja 4. Zimku to nemala ľahké vybrať víťazov z viac ako 1 000 prác z celého Slovenska. Sme veľmi šťastní, že sa žiaci našej CZŠ sv. J. Bosca v Lučenci úrovňou svojich výtvarných prác opäť zaradili medzi najlepších v rámci SR.

Mgr. V. Teleková

Štátna cesta Kokava nad Rim. – Kriváň slúži už tri štvrtiny storočia

Úsek štátnej cesty uvedenej v nadpise má v systéme slovenských ciest v súčasnosti označenie II/526. V čase prípravy na jej výstavbu bol súčasťou napláňovanej cestnej magistrály, ktorá sa v dobovej tlači spomína ako *Južná silničná magistrála* a viedla v smere Levice – Hontianske Nemce – Senohrad – Stará Huta – Podkriváň – Rimavská Kokava – Klenovec – Hnúšťa – Jelšava – Rožňava. Úsek cesty Klenovec – Kokava nad Rimavicou bol ukončený v r. 1930. Po skončení jeho výstavby sa očakávalo pokračovanie výstavby na úseku Kokava – Látka – Podkriváň (Kriváň bol v tom čase vnímaný viac ako lokalita kde je umiestnená nákladná železničná stanica pre Detvu). Pre nedostatok peňazí sa jej pokračovanie oneskorilo. Prípravy na zahájenie výstavby na tomto úseku prebiehali v roku 1935. V priebehu roka boli uskutočnené 3 pochôdzky za účelom vytýčenia trasy cesty, ako aj jednania o zabratí pozemkov pod jej výstavbu. Práce na projektoch mostov sa robili v rokoch 1935-1936 na Krajinskom úrade v Bratislave. Projektantom bolo *Oddelenie 23. – Stavby mostné a zvláštne konštrukcie staviteľské*.

Cesta sa začala stavať na jar v roku 1936. Zakrátko po zahájení stavebných prác došlo 16. apríla 1936 na celom stavebnom úseku k štrajku stavebných robotníkov, pretože firmy ktoré vyhrali konkurzy, nedodržali mzdové podmienky podľa prísľubu (2,40 Kč/hod) s ktorým do konkurzu išli a vyplácali len 1,60 Kč/hod. Cestu z Látok smerom do Kokavy n/Rim. na prvom úseku stavala firma *Felio a Magnousek staviteľská firma I. úseku št. cesty Látka – Kokava n/Rim*. U nej boli zamestnaní aj obyvatelia z Látok a okolia. Druhý úsek cesty od Línie (hranice katastra Kokavy n/R)

Robotníci zo Šoltýsky na stavbe cesty v Páleniciach

stavala firma *Stavba štát. silnice Látka – Kokava, II. Čiast. - Inž. Ladislav HITŠ Košice*, ktorá zamestnávala občanov z okolitých osád (Ďubákovo, Šoltýska, Polianky, Mláky, Paseky). Konkurz na výstavbu III. úseku cesty z Kokavy nad Rim. po hranicu kokavského chotára (Línia), stavala česká stavebná firma *Ing. Ján Kódl a Ing. Ján Trhal a spol.* Na tomto úseku pracovali predovšetkým nezamestnaní sklári a robotníci z Kokavy nad Rim, ktorí prišli o zamestnanie po zastavení výroby v Tabuľovej sklárni v Kokave nad Rim. a obmedzení výroby v sklárni Clára v Utekáči. Po viacerých a zdĺhavých jednaniach medzi firmami a robotníctvom, sprostredkovaných Okresným úradom v Lučenci, (aj v Rim. Sobote) došlo k dohode. Po šiestich týždňoch trvania štrajku robotníci nastúpili do práce a firmy začali vyplácať 1,90 – 2,10 Kč/hod. S najväčšou razanciou sa svojich práv domáhali najmä pracovníci na III. úseku z Kokavy n/Rim. po hranicu kokavského chotára na Líniu. Pripojili sa k nim aj pracovníci na úseku II. z Línie po Látke a tiež z úseku I. z Látok do Kriváňa.

Štrajkujúcich prišiel do Kokavy podporiť aj vtedajší poslanec za KSČ Dr. Vladimír Clementis. Štrajk podporovali stavební robotníci z celého Slovenska.

Jej výstavba trvala do jesene 1938. V októbri 1938 bola zriadená na novovybudovanej štátnej ceste pravidelná autobusová linka zo železničnej stanice Kriváň – do železničnej stanice Kokava nad Rimavicou. Zahájenie prevádzky sa snažila propagandisticky využiť Hlinková slovenská ľudová strana, ktorá to spájala s vyhlásením autonómie Slovenska v rámci 1. ČSR. Autobus premával na trase aj počas 2. sv. vojny až do príchodu okupačných nemeckých vojsk. Pred ich príchodom občania ukryli autobus na Detvianskej Hute. Nemci ho 28. októbra 1944 objavili a zobrali sebou. Autobusová linka bola obnovená až po skončení 2. sv. vojny.

Ešte v roku 1938 bola k nej začatá výstavba prípojky Hriňová – Brezno. V roku 1945 bola zahájená aj výstavba prípojky smerom na Málinec v úseku Polianky – Vlčovo.

Pokr. na str. 11

Pokr. zo str. 10 Tento úsek stavala firma Inž. Miroslav Říha Banská Bystrica. Most ponad rieku Ipel, ktorým sa cesta od Vlčova pripájala na cestu od Kokavy bol dokončený v roku 1953. Úsek cesty z Vlčova (Ipľa) do Málinca bol vybudovaný ešte v období existencie sklárskych hút v doline Ipľa.

Od svojho postavenia mala cesta len prašný povrch. Zmenilo sa to až v roku 1961, keď bola na jej povrch položená vrchná vrstva z asfaltu.

V októbri 1966 bola dokončená výstavba a odovzdaná do užívania miestna prípojka do Šoltýsky. Pokračovanie do Ďubákova bolo ukončené a odovzdané do užívania v októbri 1967.

Hoci bola cesta stavaná podľa spomínania pamätníkov bez akejkoľvek mechanizácie, s výnimkou „huntov“, slúžiacich na prevoz zeminu a kameňov, ktoré tlačili robotníci po koľajniciach, a válcov na jej zhutňovanie, dobre slúžila viac ako 66 rokov. V roku 2005 sa začal nad Hriňovou, asi 100 metrov od výjazdu z nej do chatárskej kolónie v Skalisku smerom na Detviarsku Hutu zosúvať jej povrch. V nasledujúcom roku bol zosuv opravený. V roku 2007 sa začal zosúvať povrch vozovky za križovatkou na Málinec, pred hranicou s katastrom obce Kokava na dvoch miestach. A tiež na treťom úseku od hranice okresu Detva po Líniu neďaleko chaty Ipel. Zosúvanie vozovky bol možno dôsledok jej neúmerného zaťaženia od ťažkých nákladných aut zväžajúcich drevo, pretože v tom čase sa zvýšila frekvencia ich jazd. V dobe keď sa cesta projektovala ťažkotonážne nákladné autá o takej vysokej hmotnosti ešte nejestvovali, takže určite nebola navrhovaná na takú nadmernú záťaž.

Ešte firma zodpovedná za jej prevádzku nestihla ani opraviť 3 spomenuté prepádajúce sa miesta (pre nedostatok finančných prostriedkov), došlo v roku 2010 k jej poškodeniu na 3 úsekoch z Látok po Chocholnú, následkom podmytia vodou počas prudkej letnej búrky. Z toho jeden úsek bol priamo za autobusovou zástavkou v obci Látka. V roku 2011 bola cesta na všetkých troch poškodených úsekoch z Látok po Chocholnú opravená. Začatá bola oprava aj zosúvajúcich sa úsekov od križovatky na Málinec po Líniu.

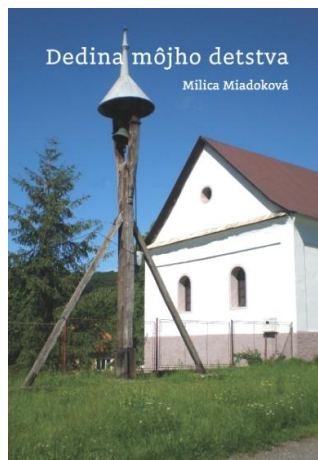

Práce na oprave cesty neďaleko križovatky na Málinec

V roku 2012 boli opravy na všetkých úsekoch ukončené (obrázok ukazuje práce na jej oprave v máji 2012). V tomto roku obnovili takmer na celej jej dĺžke asfaltový povrch. Podľa rozpočtu si rekonštrukcia vyžiadala náklady vo výške 2 milióny Eur z prostriedkov VUC.

Juraj Laššák

Do pozornosti!

V roku 2013 bola vydaná vo vydavateľstve Porta libri, kniha o Mládze „**Dedina môjho detstva**“, autorkou je **Mi- adoková Milica**, ktorá nás osobne navštívila. Je plná života a nikto by nepovedal, že táto úžasná žena oslávila v júni tohto roku už osemdesiatpäťku. Podľa jej slov sa od- dychovať rozhodne nechystá, práve cestuje po Novohrade a propaguje svoju knihu. Ma- la by ju mať každá obec či

knihnica a škola! Je to zbierka spomienok autorky na časy mladosti strávené v Mládze a takto sa o nej vyjadrila:

Pri písaní spomienok som vlastne prežívala obdobie detstva. Opäť som cítila všetky tie vône, vnímala farby a zvuky dediny, v ktorej som rástla. Odvtedy sa veľa, vlastne takmer všetko zmenilo. V hmotnej, ako aj v duchovnej oblasti. Zmenu neviem lepšie vyjadriť ako som to urobila kedysi v básni:

*„Aj šťastie je dnes iné, nie ako bývalo,
keď okrem lásky, citu bolo treba málo.“*

Do akej miery doba menila nás a akou mierou sme prispievali my k urýchľovaniu zmien, nie je celkom jednoduché posúdiť a je špecifické pre jednotlivcov, s účinkom spätnej väzby. Mys- lím si však, že každá doba niečo dáva a niečo berie. A je do istej miery na nás, čo si necháme vziať a čo dokážeme prijať.

Dá sa objednať na stránkach, www.porta.sk a www.marti- nus.sk.

Niečo o autorke z Kalendára výročí 2013, ktorého vydavateľom je Novohradské osvetové stredisko v Lučenci. Doc., RNDr., **Miadoková Milica**, CSc. sa narodila 2.6.1928 v Mon- treali v Kanade. Ľudovú školu navštevovala v Mládze, meš- tianku v Kokave nad Rimavicou. V roku 1948 maturovala na Gymnázium v Lučenci. V rokoch 1951-1991 pôsobila na PF UK v Bratislave v odbore fyzikálna chémia, špeciálna elektro- chémia a chemická kinetika. Je autorkou viacerých odbor- ných publikácií, ale na Mládzo nezabudla ani v knihe „Cir- kevný život v Mládze po r. 1936 (2000).

Výročia:

- **95. výročie (18.12.1918)** - konalo sa v Poltári verejné ľudové zhromaždenie, na ktorom sa prvýkrát objavili slovenské zástavy. Zvolali ho M. Račko a JUDr. Bazovský, prvý slovenský župan Novohradu.
- **85. výročie (8.12.1928)** – bola v Kokave nad Rimavicou založená Živena, mala 32 členov a prvou predsedníčkou bola Irma Liptáková

Pokr. str. 12

Výročia:

Pokr. zo str. 11

- **80. výročie (19.12.1933)** – v Poltári sa stal kronikárom obce Pavel Hronec Dobročský, viedol Pamätnú knihu obce Poltár, venoval sa aj literárnej tvorbe, vydal zbierku básní pod názvom „Piesne slobody a žiaľu“. Vladimír Polívka ho vo svojej knihe „Lučenec a kraj novohradský“ z r. 1928 takto opísal: „Sl. Lehota – tam pôsobí ako učiteľ horlivý veršovec Pavel Hronec Dobročský“.
- **65. výročie (19.12.1948)** – v Kokave nad Rimavicou na námestí bol prvýkrát postavený vianočný stromček.

Výstavy a podujatia v Novohradskom múzeu a galérii v decembri 2013

Tradičný ľudový odev Novohradu – do 6. 12. 2013

Výstava poukazuje na to, ako sa vek, rodinný stav, náboženstvo, druh zamestnania či styk s historickou módou odzrkadlili v odievaní obyvateľov novohradských obcí Ábelová, Lešť, Turie Pole a ďalších. Návštevníci majú možnosť vidieť bohatú variabilitu v používaní výzdobných techník a farieb, ale aj v nosení jednotlivých odevných súčiastok v daných obciach. Oboznámi sa aj so spôsobmi úpravy účesov pod čepiec v jednotlivých fázach ich vzniku.

Cesta svetla – do 6. 12. 2013

Témou fotografickej výstavy „Cesta svetla“ je svet ľudí s postihnutím zraku. Je zostavená z vybraných fotografií rovnomennej fotografickej súťaže, ktorú Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska vyhlasuje každoročne. Do súťaže sa zapojili autori, ktorí prijali výzvu nazrieť do sveta zrakovo postihnutých ľudí a otvoriť ho širokej verejnosti. V priestoroch Novohradského múzea a galérie v Lučenci je prezentovaný výber z celoslovenskej putovnej výstavy a koná sa v rámci Mesiaca fotografie. Mená autorov i názvy prezentovaných fotografií sú označené v braillovom písme.

Medzihmla - 7. 12. 2013 o 18:00 hod.

Medzihmla je jednodňový literárny festival, ktorý v sebe spája autorské čítanie, živú hudbu a rôzne iné formy umenia či happeningov. Ideou celej akcie je prezentácia kvalitnej literatúry (poézie i prózy), hudby, podpora mladých aj renomovaných autorov, poukázanie na nevyhnutnosť kultúry a literatúry v našich životoch. Vďaka kvalite a vhodnému výberu autorov i hudobných interpretov, scénografii, diváckemu záujmu a nadšeniu organizátorov, by sa Medzihmla nestratila ani v konfrontácii s inými a väčšími slovenskými literárnymi festivalmi.

XI. Trienále akvarelu - 11.12.2013 - 2.2.2014

Medzinárodná súťažná prehliadka súčasnej akvarelovej tvorby, ktorú NMG usporadúva pravidelne od roku 1983. Cieľom podujatia je prezentácia výtvarných diel, ktoré vychádzajú z tradičnej akvarelovej techniky a prinášajú

nové postupy s prihliadnutím na aktuálne trendy vo výtvarnom umení. Do XI. ročníka sa zapojilo 86 autorov s 217 dielami z deviatich štátov - Slovenska, Maďarska, Poľska, Srbska, Rumunska, Ruska, Švédska, Japonska a Českej republiky. Medzinárodná odborná porota na výstavu vybrala 63 diel od 41 autorov. Vybrané a ocenené práce budú prezentované na výstave v priestoroch Novohradského múzea a galérie. Vyhlásenie výsledkov súťaže a udelenie cien autorom sa uskutoční na vernisáži výstavy.

Poklady minulosti - stála expozícia z najcennejších zbierok Novohradského múzea a galérie z archeológie, histórie, etnológie a výtvarného umenia. *Katarína Kôböllová*

Náš tip:

Vianočný kysel

Rozpočet na 10 dávok: _____ g

• bravčový bôčik	1 500
• zemiaky (očistené a pokrúpané na kolieska)	1 500
• sušené huby	50
• sušené slivky	50
• bravčová masť	200
• hladká múka	200
• smotana 12 %	0,5 l

Pracovný postup:

Prerastené bravčové bôčiky uvaríme, pokrúpané na kocky, udušíme na cibuli. Uvarené zemiaky zahustíme ako kyslé zemiaky, súčasne so zemiakmi varíme i sušené huby i sušené slivky. Pri dávkovaní najprv dáme na tanier zemiaky a vrch zalejeme uduseným bôčikom. Ocot, soľ a cukor pridáme podľa chuti.

Zdroj: V. Španko a kol.:
Knižnica časopisu Výživa a zdravie (1966)

Ján Botto
Lucijný stolček

Raz, na Štedrý večer, šli sme do kostela.
Susedovie Janko, to bol šelma smelá;
dosť sa napočúval o bosorkách reči:
a on, vraj, neverí, len keď sa presvedčí.

Dobre, no, Janiček
— keď s' taký paholček,
sadniže si, sadni, semká na ten stolček,
sadniže si, sadni, ak máš dobrú paru:
veď ty hneď uvidíš, či ľudia len táru!
„A čo bych nesadol? — čo priam v ňom
bude Bes“ —

(to stolček robený od Lucie podnes).
„A čo bych nesadol? — zložte ho len dole,
veď ja vám ukážem hneď straku na kole!
Chachacha, chichichi — kdeže ste,
bosorky?!“

Nesmej sa, Janičko, bude ti smiech horký!

—
Na stolček si sadne: — v obe líčka
zbláadne;
pozrie — dobre duša z neho nevypadne.
Čo vidíš, Janičko? — Jaj, Bože, prebože!

—
Schytiť sa, chce skočiť — a tu hor' nemôže.
„Ha! krstná, suseda! pusťte ma, jaj, beda!“
Chce ruku zodvihnúť, a tu — sa mu nedá.
Kto je to, čo je to? my nič nevidíme;
tri ráz chce hor' skočiť, tri ráz ho dač'
stríme.

A na tom stolčeku ako junec v jarme
borí sa, morí sa — a to všetko darne.

A na tom stolčeku jak s' trepe taks' trepe:
aha! pekný vtáčik, však si už na lepe! —
Ľudia sa schádzajú, všeličo zháňajú;
jedni sa zaň modlia, druhí zaklínajú.
Tu je kádido i vodička svätá —
ale on len volá: „Rata, ľudia, rata!“
Kadili, kropili dosť na všetky strany,
ale on na stolku ako prikovaný:
„Jaj, hlavička moja — jaj, ručička moja!“
A ľudia jak stĺpy kolo neho stoja.

Smutne organ hučí, smutnejšie ľud spieva
a na tom stolčeku šuhajček omdlieva.
Len kedys' nekedy s' smutný spev prebija:
„Rata, ľudia, rata! — jaj, Ježiš Marija!“

Už všetko stíchlo, už pieseň skončená,
scengali a národ padá na kolená.
Začne sa modlitba — aj sa dokonáva —
a Janík na stolci bolestne skonáva;
opúšťa hlavičku, ručičky napína:
niet pre toho raty len u Hospodina.
Nespomôžu kľiatby, nespomôžu lieky:
Janík na stolčeku až na večné veky.

Najviac zvykov a obyčajov sa viazalo na obdobie Vianoc, ktoré začínalo na Ondreja (30. novembra) a končilo na Tri krále (6. januára).

Na Ondreja sa zišli dievčence a spoločne „liali olovo“, ktoré roztopili na sporáku. Olovo liali cez ucho väčšieho kľúča, ktorý museli tajne ukradnúť, do studenej vody v hrnčeku, pričom odriekali zaklínadlo: *Ondreju, Ondreju, na tebe olovo lejú.*

Dajže mi znáti, Akího muža budú mať.

Podľa tvaru stvrdnutého olova dievčatá hádali, či je to „šidlo“, teda ženích príslušného dievčaťa bude šuster, alebo „pluh“ a bude to sedliak.

Na Luciu (13. decembra) začínali mládenci robiť drevený stolček a pliesť „švihár“. Túto prácu si museli rozdeliť tak, aby na Štedrý večer bolo všetko hotové. Mládenčovi, ktorý si počas polnočnej omše sadol na takýto stolček a pozeral sa cez rozpletený švihár, sa vraj ukázali všetky strigy z dediny.

V dávnejšej dobe chodievali mládenci aj s divadielkom „Dorota“ a na Tri krále zasa „Traja králi“.

Na Nový rok už od rána chodili vinšovať mládenci, ale najviac chlapi. Najznámejšou vinšovačkou bola: *Vinšujen vám šťastliví noví rok, žebi vám vipadou z peci bok a z koška rúra, žebi ste na takto rok maľi Kuba.*

(Zdroj: Štefan Repčok: Kronika organizovaných foriem folklóru v Kokave nad Rimavicou):

Z Rovnian: pri sádzaní chleba do pece majú ženy vo zvyku tri razy zacmukať do pece, aby sa im napiekol pekný a vysoký.

(Zdroj: Vladimír Polívka: LUČENEC A KRAJ NOVOHRADSKÝ -1928)

Zvyky a povery v Novohrade:

Ľuboreč:

Na Štedrý deň chodili pastieri koledovať po gazdoch, ktorým dobytok pásli. So sebou mali viazanicu brezových prútov, kapsu a v nej krčah, za nimi išli ich ženy s košíkmi. Vojdúc do domu, povedali vinš, potom gazdiná, zaobaliac si ruku do zástery, vytiahne od každého niekoľko prútov, pošibe konkrétneho pastiera a ten pri tom vyskakuje na znamenie, aby i ním pasený dobytok tak vyskakoval od bujnosti. Potom každý dostal pálenku, peniaz, kúsok klobásy a bochník chleba tzv. „cipov“.

Od Lucie do Vianoc treba každý deň hodiť jedno poleno do pece. Keď zvonja na Štedrý večer do kostola, treba drevo v peci podpáliť a sadnúť pred pec. Keď oheň dobre horí, s kutáčom v ruke sa treba dívať do ohňa a vyjavia sa všetky strigy, ktoré domu voľakedy škodili.

Pri zvonení na Štedrý večer vychádzali dievčatá do brány dvora s jablkom, do ktorého od Lucie do Vianoc každý deň na lačný žalúdok zahrýzali. Počas zvonenia jablko zjedli a akým menom je muž, ktorého prvého uvideli, tak sa bude volať aj ich budúci manžel.

Ak chce dievča vedieť či sa vydá doma alebo na cudziu dedinu, počas zvonenia vyjde s varečkou v ruke na dvor, pobúcha na zrub studne a zavolá: „Tuto ne!“ . Ak sa jej nikadiaľ pes nezozve, vydá sa doma. Ak sa pes ozve, tak tým smerom sa vydá.

Keď dievča chcelo vedieť, že kedy sa vydá, muselo počas večerného zvonenia pobúchať varechou na svinský chliev a pýtať sa „Svinka či teraz, či o rok, či o dva?“ Koľkokrát zakrochkala, o toľko rokov sa vydala.

Vianočný večer treba opekanec, ktorý vyšiel prvý na povrch vody, nech ho dievča chytro vyberie z vody, položí na uhol domu, ak do rána zmizne, je to znamenie, že sa do roka vydá.

(Zdroj: PhDr. Ján Berky-Ľuborecký: Ľuboreč)

KAM ZA KULTÚROU

**BBSK – Novohradské osvetové
stredisko Lučenec**

**DIVADELNÁ JESEŇ 2013
v LUČENCI v spolupráci s Mestom
Lučenec**

3.12. Divadlo Andreja Bagara Nitra
- Leslie Ayvazianová: **Skok z výšky**,
One woman show Evy Pavlíkovej,
miesto: Divadlo B.S. Timravy
o 19.00 hod.

Spríevodné podujatie

4.12. Detská novohradská
improvizačná liga 2013,
organizátor: OZ Caduceus
miesto: Divadlo B.S. Timravy
o 10.00 hod.

**S FINANČNOU PODPOROU
BANSKOBYSTRICKÉHO
SAMOSPRÁVNEHO KRAJA**

13.12. Radujme sa! Predvianočný
program, miesto: MsKS Fil'akovo

14.12. Adventné stretnutie
- VII. ročník regionálnej prehliadky
cirkevných a svetských
speváckych zborov,
miesto: Rímskokatolícky kostol
v Brezničke o 15.00 hod.

december – **Posolstvo Vianoc**
- pásmo vianočných zvykov a kolied
v podaní FS Kokavan
z Kokavy nad Rimavicou,
miesto: obce regiónu

16.12. Letisko pre sny
- koncornočné stretnutie členov LK
a slávnostné uvedenie literárneho
zborníka Vlak literatúry,
miesto: Cafe Lahár

**BBSK – Novohradské múzeum
a galéria Lučenec**

**Do 6.12. Tradičný ľudový odev
Novohradu a Cesta svetla**

7.12. Medzihmla, jednodňový
literárny festival o 18.00 hod.

**11.12. XI. Trienále akvarelu
Poklady minulosti**
miesto: NMG, Kubínyho nám. 3.
otvor.: ut.-pi.: 9.00-17.00,
ne: 14.00-17.00

**Mesto Lučenec – mestský úrad,
oddelenie školstva, sociálnych
vecí, kultúry a športu**

**10.12. Cigánski diabli
a tanečníci Cirque du Soleil**
miesto: Divadlo B.S. Timravy
o 19.00

**13.12. Vianočný kamión
Coca Cola**
miesto: Námestie republiky
o 16.00 hod.

15.12. Ekumenické stretnutie
„Sviet' svetlo sviet“
miesto: Kubínyho nám.
o 16.30 hod.

20. - 21.12. Vianočná veselica
- Vianočná zábava s bohatým
kultúrnym programom
miesto: Námestie republiky
piatok (15.00-20.00)
sobota (9.00-13.00)

20. - 21.12. Vianočné trhy
- vianočné trhy, dobré jedlo
a predvianočná nálada
miesto: Námestie republiky

**26.12. 46. ročník Vianočného
behu mesta Lučenec**
miesto štartu a cieľa:
priestranstvo pred Divadlom
B.S. Timravy o 10.00

31.12. Silvester v meste
miesto: Námestie republiky
o 22.00

Fil'akovo

3.12. Prezentácia knihy
Szomolai Tibor: „Felvidéki Saga“
miesto: MsKS o 17.00 hod.
organizátor: MsKS

6.12. Mikulášsky večerok
miesto: MsKS o 15.00 hod.
organizátor: Jednota dôchodcov

**7.12. Vianočný operetný
a operný program,**
miesto: MsKS o 18.00
organizátor: Miskolci Operabarátok
Egyesülete, spoluorganizátor: MsKS

8.12. Vianočný program
miesto: MsKS o 14.00 hod.
organizátor: Dom Matice slovenskej

13.12. Radujme sa!
15:00 hod. - vianočný trh pred MsKS
16:00 hod. - koncert hudobnej
skupiny KALÁKA
17:00 hod. - vianočný program
v MsKS
miesto: MsKS,
organizátor: OZ Csemadok

20.12. Vianočný koncert,
miesto: MsKS o 18.00 hod.
org.: OZ Melódia,
spoluorg.: MsKS

31.12. Silvestrovská zábava
miesto: MsKS o 19.00 hod.
organizátor: MsKS

Brezno

Do 31.1.2014
- **OD LANU PO PLÁTNO,**
výstava **Ľubomíry Žilkovej**
z Kokavy nad Rimavicou,
miesto:
Horehronské múzeum v Brezne
(Meštiansky dom)

MEDIÁLNI PARTNERI - MEDIÁLNI PARTNERI - MEDIÁLNI PARTNERI

tr
LOCATII

Mestské noviny
Objednávanie mestských novín: 13.4.2007 - Ročník 2 - Číslo 12 - Mestské noviny 12.000 ks - Cena: 12.000 Kč

kam do mesta

Folklór

REKUS - regionálny kultúrny mesačník. **VYDÁVA:** Novohradské osvetové stredisko, Kármánova 2, 984 01 Lučenec. Registrované na MK SR – evidenčné číslo: EV 3991/10. **ISSN** 1338-9939, **IČO** 45 020 094, **REDAKTOR:** Michal Abelovský, tel.: 45 12 703, 45 131 78. **GRAFICKÁ ÚPRAVA:** Renáta Adamová **ZODPOVEDNÁ:** Mária Ambrušová, riaditeľka NOS v Lučenci
E-mail: noslc@noslc.sk, abelovsky@noslc.sk, **TLAČ:** NOS v Lučenci, www.noslc.sk

NEPREDAJNÉ